

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XXXVI. — Wydana i rozesłana dnia 12 sierpnia 1880.

103.

Rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 6 sierpnia 1880,

tyczące się wykonania spisu ludności w roku 1881.

Odnośnie do ustawy z dnia 29 marca 1869 (Dz. u. p. Nr. 67) i do ustępu końcowego §fu 14go przepisu, do tejże ustawy dołączonego, stanowi się, aby do wykonania spisu ludności, który odbyć się ma w roku 1881 podług stanu z dnia 31 grudnia 1880, użyte były wzory poniżej zamieszczone i oraz, aby w tym względzie trzymano się instrukcyj do tychże wzorów dołączonych.

Taaffe r. w.

I.

Kraj..... Powiat..... Gmina miejscowa..... Osada..... Nr. domu..... Nr. mieszkania.....

Karta oznajmienia**do obliczenia ludności i najważniejszych zwierząt użytkowych domowych**

podług stanu z dnia 31 grudnia 1880.

Kto się uchyla od spisu, albo czyni nieprawdziwe oznajmienie, albo w jakimkolwiek innym względzie nie czyni zadość obowiązkom ciężarowym na nim w myśl przepisu o wykonaniu spisu ludności, karany będzie grzywnami aż do 20 zł. lub w razie niemożności zapłacenia, aresztem aż do 4 dni.

Rubryki niniejszej karty oznajmienia wypełniać trzeba ściśle podług przepisów instrukcyi doręczonej stronom.

Liczba licząca osób	Nazwisko, t. j. nazwisko rodzinne, imię (imię chrzestne), przydomek szlachecki i stopień szlachectwa	Płeć		Rok urodzenia o ile można miesiąc i dzień	Miejsce urodzenia	Przynależność (prawo swojszczyzny) krajowość	Religia	Stan	Język towarzystki	Zawód, zatrudnienie lub zarobek		Zarobek uboczny, jeżeli jest	Czytanie i pisanie	Ułomności cielesne i umysłowe			Obecny		Nie- obecny		Miejsce pobytu nieobecnego	Uwaga
		niebieska	niebieska							główny zarobek				ślepy na oia oczy	głuchoniemy	obłąkany	głupowaty	czasowo	stałe	czasowo		
		niebieska	niebieska							stanowisko urzędowe, sposób do życia, przemysł	stosunek posiadania robotniczy lub służbowy	w rolnictwie	w przemyśle lub handlu									
I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	XIII.	XIV.	XV.	XVI.	XVII.	XVIII.					
1																						
2																						
3																						
4																						
5																						
6																						
7																						
8																						
9																						
10																						
11																						
12																						

Liczba bieżąca osób	Nazwisko, t. j. nazwisko rodzinne, imię (imię chrzestne), przydomek szlachecki i stopień szlachectwa	Płeć		Rok urodzenia o ile można miesiąc i dzień	Miejsce urodzenia	Przynależność (prawo swojszczyzny) krajowość	Religia	Stan	Język towarzystki	Zawód, zatrudnienie lub zarobek		Zarobek oboczny, jeżeli jest	Czytanie i pisanie	Umiaśnienie cielesne i umysłowe			Obecny		Nie- obecny		Miejsce pobytu nieobecnego	Uwaga			
		meński	żeński							główny zarobek				w rolnictwie	w przemysle lub handlu	inne zajęcie i pisac	inne tylko zajęcia	ślepy na oba oczy	głuchoniemy	obłąkany			głupowaty	czasowo	stałe
		stanowisko urzędowe, sposób do życia, przemysł								stosunek posiadania robotniczy lub służbowy		XIV.													
I.	II.	III.		IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	XIII.	XIV.			XV.		XVI.		XVII.	XVIII.			
13																									
14																									
15																									
16																									

Zwierzęta użytkowe domowe i ich posiadacze.

	Hość			Hość			Hość	
	posia- daczy	zwie- rzyąt		posia- daczy	zwie- rzyąt		posia- daczy	zwie- rzyąt
Posiadacze koni:			Posiadacze rogacizny			Posiadacze owiec		
Koni a mianowicie:			Rogacizny, a mianowicie:			Owice, a mianowicie:		
1. Żrebiców:			1. Jaloznika niżej 1 roku			1. Matek		
a) żrebiców mniej niż 1 rok mających			2. Jaloznika więcej niż 1 rok mającego ale jeszcze nie stanowiącego, a to:			2. Jagolst, baranów i skopów mniej niż 2 lata mających		
b) żrebiców więcej niż 1 rok mających ale jeszcze nie pracujących			a) buhajów			3. Tryków i skopów więcej niż 2 lata mających		
2. Kłaczki:			b) jałowic			Razem		
a) kłaczki stanowiących lub ze źrebiętami ssąciami			c) byczków jeszcze nie pracujących			Posiadacze świń		
b) innych kłaczki			3. Rogacizny już zdolnej do użytku, a mianowicie:			Świń, a mianowicie:		
3. Ogierów			a) buhajów			1. Prosiat		
4. Wałachów (bez względu na wiek)			b) krów			2. Warehłaków aż do 1 roku mających		
Razem			c) wołów			3. Wszelkich innych świń		
Posiadacze mułostów, mułów i osłów			Razem			Razem		
1. Mułostów			Posiadacze kóz			Posiadacze uli		
2. Mułów			Kóz bez względu na wiek i płeć			Uli		
3. Osłów								

Potwierdzam niniejszem, jako wszystko, co byłem obowiązany umieścić w niniejszej karcie oznajmienia, podałem zgodnie z prawdą.

dnia . . . . . stycznia 1881.

(Miejsce na podpis.)

II.

Instrukcja do wypełnienia karty oznajmienia.

(Każdemu trzymającemu mieszkanie dać należy egzemplarz tej instrukcji).

Karta oznajmienia dostarczyć ma wszelkich tych szczegółów, które w napisach rubryk są oznaczone a które mają bardzo wielkie znaczenie w dobrze urządzonej administracji państwa, kraju i gminy. Odpowiednie wypełnienie pojedynczych rubryk karty oznajmienia, dla otrzymania tej podstawy spisu ludności, porucza się w większych gminach samemu mieszkańcom, a to ze względu na rozszerzone już wszechstronnie pojęcie wielkiego znaczenia spisu ludności i w nadziei, że mieszkańcy pełnią chętnie ten obowiązek obywatelski.

Każda rodzina trzymająca mieszkanie jest obowiązana wypełnić kartę oznajmienia. Ludzie żyjący pojedynczo, jeżeli zajmują osobne mieszkania, uważani będą za osobną rodzinę. Najemcy, którzy zajmują tylko lokal na zakład lub pracownię, ale tam nie mieszkają, nie będą właśnie dla tego uważani za utrzymujących mieszkanie.

Jeżeli rodzina, trzymająca mieszkanie, składa się z tak wielu osób, że rubryki poprzeczne w karcie oznajmienia, liczbami 1—16 oznaczone, nie wystarczają do ich wpisania, użyć należy 2 lub w razie potrzeby jeszcze więcej kart oznajmienia, które właściciel domu lub jego pełnomocnik ma wydać.

Ponieważ według przepisu o wykonaniu spisu ludności wojsko czynne spisać ma władza wojskowa, przeto dołączona karta oznajmienia nie jest przeznaczona do spisania wojska czynnego.

Jeżeli osoby, należące do wojska czynnego, mają być wciągnięte do karty oznajmienia jako utrzymujący mieszkania, członkowie rodziny lub współwłaściciele mieszkańia, zapisać trzeba tylko w rubryce II ich nazwiska i znaczenie, w dalszych zaś rubrykach III aż do XVII nie trzeba o nich pisać.

Do wojska czynnego zaliczają się wszystkie osoby do armii stałej, marynarki wojennej, administracji wojska lub marynarki należące (licząc tu duchownych wojskowych, audytorów, lekarzy, rachimistrzów wojskowych, urzędników wojskowych, weterynarzy i osoby nie zaliczone do żadnej klasy dyet, nakoniec oficerów, lekarzy, weterynarzy i żołnierzy, pełniących obowiązki w zakładach hodowli koni).

Natomiast nie zalicza się do wojska czynnego tych, którzy porzucając służbę, zachowali znaczenie, tudzież oficerów żandarmerji, rezerwy i obrony krajowej, dalej oficerów i urzędników wojskowych w stanie spoczynku z emeryturą wojskową lub bez niej, jakoteż wszelkich innych emerytów wojskowych, szeregowców i podoficerów obowiązanych jeszcze do służby w linii a będących na urlopie aż do zawołania, szeregowców i podoficerów rezerwy i obrony krajowej nie czynnych, którzy nie zostają w służbie pod bronią, jakoteż inwalidów wojskowych, nie mieszkających w domach inwalidów.

Wszystkie te osoby postąpić mają we względzie wypełnienia karty oznajmienia tak samo jak cywilne. Toż samo tyczy się szeregowców i podoficerów żandarmerji i obrony krajowej czynnej.

Trzymający mieszkanie, obowiązany jest albo sam spisać w karcie oznajmienia siebie, członków rodziny, podnajemców i sługi, albo polecić to komu innemu; w każdym jednak razie winien podpisem własnoręcznym potwierdzić dokładne i całkowite wypełnienie. Jeżeli trzymający mieszkanie nie umie pisać, albo, jeżeli z powodu ciężkiej choroby lub innych przyczyn nie może położyć swego podpisu, obowiązek potwierdzenia przechodzi na właściciela domu lub jego pełnomocnika. W razie, jeżeli trzymający mieszkanie nie umie pisać lub dla innych szczególnych przyczyn nie może wypełnić karty oznajmienia i nie może użyć kogoś umiającego pisać, właściciel domu lub jego pełnomocnik obowiązani są wypełnić całą kartę oznajmienia. Obowiązek ten ciąży na właścicielu domu lub jego pełnomocniku także co do wszystkich trzymających mieszkanie a nieobecnych. Jeżeli co do trzymających mieszkanie a nieobecnych nie można prócz ich nazwisk podać innych wyjaśnień, trzeba o tem nadmienić w karcie oznajmienia.

Trzymających mieszkanie, którzy mają mieszkania w rozmaitych miejscach, którzy np. latem mieszkają na wsi a zimą w mieście, spisać trzeba tylko w tem mieszkaniu, w którym znajdowały się dnia 31 grudnia 1880.

Gdyby właściciel domu lub jego pełnomocnik mieszkał w domu sam jeden, okoliczność tę potwierdzić powinien przy końcu swojej własnej karty oznajmienia.

Dokumenty potrzebne do wypełnienia karty oznajmienia (metryki urodzin i zaślubin, świadectwa swojszczyzny, księżeczki służbowe, paszporty itd.) mieć należy w pogotowiu nawet po oddaniu karty oznajmienia, aby przełożony gminy lub komisarz spisowy mógł je przejrzeć.

Ponieważ dla uniknienia, aby kogo nie zapisano dwa razy i dla zapobieżenia innym niedokładnościom, szczegółów, zapisać się mające w karcie oznajmienia, odnosić się muszą do terminu ściśle oznaczonego i w tym celu zarządzonego został spis ludności podług stanu z dnia 31 grudnia 1880, przeto, wypełniając rubryki, ciągle ten dzień trzeba mieć na względzie; dla tego np. dziecka, które urodziło się po tymże dniu a przed wygotowaniem karty oznajmienia, nie trzeba wciągać do karty oznajmienia; człowieka, który umarł po 31 grudnia 1880 a przed wypełnieniem karty oznajmienia, trzeba w karcie oznajmienia zapisać ze wszystkimi szczegółami; tego, który dnia 31 grudnia 1880 używał mieszkania, ale w dniu wypełniania karty oznajmienia był nieobecny, zapisać trzeba nie jako nieobecnego, lecz jako obecnego.

Ustęp 1.
Współdziałanie mieszkańców większych gmin w wykonaniu spisu ludności.

Ustęp 2.
Jacy mieszkańcy wypełnić mają kartę oznajmienia.

Ustęp 3.
Użyć więcej niż jednej karty oznajmienia.

Ustęp 4.
Wojsko czynne spisać władze wojskowe i przepisać na wypadek, gdyby wojskowych czynnych wypadło wymienić w karcie oznajmienia.

Ustęp 5.
Przepis, które osoby zaliczać trzeba do wojska czynnego a które nie i jak postąpić względem tych ostatnich.

Ustęp 6.
Kto ma wypełnić i potwierdzić kartę oznajmienia.

Ustęp 7.
Spisanie osób mających mieszkania w rozmaitych miejscach.

Ustęp 8.
Przepis na wypadek, gdyby właściciel domu lub jego pełnomocnik mieszkał w domu sam jeden.

Ustęp 9.
Trzymanie potrzebnych dokumentów w pogotowiu.

Ustęp 10.
Wypełnić trzeba kartę oznajmienia ściśle podług stanu z d. 31 grudnia 1880.

Ustęp 11.
Instrukcja co do wypełnienia rubryk II aż do XVII karty oznajmienia.

Wypełniając rubryki karty oznajmienia, mieć trzeba na względzie ściśle co następuje:

Do rubryki II.

W rubryce tej spisani być mają i to w sposób następujący:

1. Trzymający mieszkanie. 2. jego małżonka, 3. wszyscy synowie i córki, będący uczestnikami mieszkania, 4. ci synowie i te córki jeszcze stanu wolnego, nie będący uczestnikami mieszkania, którzy nie są jeszcze własnowolni (pełnoletni lub uznani za pełnoletnich), chociażby przez czas dłuższy (stałe) byli nieobecni, zostając na nauce, w służbie, na wędrownie, w czynnej służbie wojskowej itp., 5. wszyscy inni razem mieszkający krewni, powinowaci lub inni członkowie rodziny, 6. goście czasowo obecni, a mianowicie tak członkowie rodziny jak i inne osoby, 7. wszyscy domownicy trzymającego mieszkanie, czy to zajmujący u niego stanowisko honorowe czy też pełniący jakiegokolwiek obowiązek służbowy, jak np. wychowawcy i wychowawczynie, rezydenci, słudzy i pomocnicy (czeladnicy, uczniowie, rzemieślnicy, komisanci itd.), 8. podnajemcy mieszkania, nocujący itp. ze swymi krewnymi i wszelką służbą w tym samym porządku i z zachowaniem tych samych przepisów, co główni mieszkańcy.

Jeżeli w rubryce tej zapisać wypadnie osoby, należące do wojska czynnego, trzymać się należy tego, co powiedziano w ustępie 4.

Jeżeli małżonkowie rozwiedzeni są sądownie, małżonka, który nie używa mieszkania, nie trzeba zapisywać w karcie oznajmienia, ani też dzieci, które mu sąd oddał.

Osoby, używające zwykle mieszkania głównych mieszkańców lub podnajemców zapisać należy w rubryce II nawet wtedy, gdy są czasowo nieobecni, np. gdy są w podróży, w szpitalu itp.

Wyciągi z metryk osób płci męskiej, urodzonych w latach 1861 do 1871 włącznie, lub wierzytelne odpisy tychże metryk, które dołączone być mają na zasadzie §. 19 przepisu o wykonaniu spisu ludności, przysyłać trzeba do kart oznajmienia.

Do rubryki III.

Płeć. Płeć każdej zapisanej osoby oznaczyć trzeba położeniem cyfry 1 w poddziale „męska“ lub „żeńska“.

Do rubryki IV.

Rok urodzenia. Zapisanie miesiąca i dnia urodzenia jest w ogóle pożądanem, szczególnie zaś ważnem jest w większych miejscach.

Do rubryki V.

Miejsce urodzenia. Co do osób należących do krajów reprezentowanych w Radzie państwa, podać trzeba nie tylko miejsce urodzenia, lecz także powiat administracyjny i kraj; co do wszystkich innych, tylko miejsce i kraj.

Do rubryki VI.

Przynależność. Na zasadzie §. 14 przepisu o wykonaniu spisu ludności, zapisać trzeba jako tubylców gminy, do której osada należy, nie tylko posiadających prawo swojszczyzny, lecz także tych obywateli austriackich, tamże obecnych, o których niewiadomo, w której gminie uważani być mają na zasadzie ustawy o swojszczyźnie za posiadających prawo swojszczyzny. Gdy nie wiadomo, gdzie osoba ma prawo swojszczyzny, w rubryce VI zapisać trzeba gminę jej pobytu, przydając po nazwie tej gminy wyrazy: „na zasadzie §. 14 przepisu o konskrypcji“. Jeżeli osoba, zapisując się mająca, posiada prawo swojszczyzny w innej gminie krajów w Radzie państwa reprezentowanych, wymienić trzeba nie tylko gminę, lecz także powiat administracyjny i kraj. Jeżeli zaś owa osoba przynależy do krajów korony węgierskiej, wyrazić trzeba, czy przynależy do Węgier i Siedmiogrodu, czy do Koroacji i Sławonii, czy do Rjeki i jej okręgu lub do Pogranicza wojskowego.

Jeżeli owa osoba przynależy do Bośni i Heregowiny, te kraje trzeba wymienić.

Co do cudzoziemców wymienić trzeba tylko państwo zagraniczne, np. Francją, Włochy itd.

Do rubryki VII.

Wyznanie. Tutaj wyrazić trzeba, że osoba jest obrządku rzymsko-katolickiego, grecko-unickiego, ormiańsko-unickiego, starokatolickiego, grecko-wschodniego, ormiańsko-wschodniego, wyznania ewangelicko-augsburskiego (luterskiego), ewangelicko-helweckiego (reformowanego), anglikańskiego, mennonickiego, unitarskiego, religii izraelskiej, mahometanckiej itd. lub że nie ma żadnego wyznania.

Do rubryki VIII.

Stan. Tutaj podać trzeba, że osoba jest stanu wolnego, żonata lub zamężna, wdowiec lub wdowa, albo że jej małżeństwo jest prawnie rozwiązane.

Do rubryki IX.

Język towarzyski. Rubrykę tę wypełnić trzeba tylko wtedy, gdy się zapisuje osoby, przynależące do krajów w Radzie państwa reprezentowanych. Zapisać tu trzeba język, którego każda z tych osób używa w zwykłym obcowaniu, lecz tylko jeden z następujących: niemiecki, czeski-morawski-słowacki, polski, ruski, słoweński, serbski-kroacki, włoski-ladyński, rumuński, węgierski (ten ostatni tylko na Bukowinie).

Co do osób, które z powodu niemowlęstwa, wad cielesnych lub dla braku rozwoju umysłowego, nie używają właściwie żadnego języka, zapisać trzeba ten z powyższych języków towarzyskich, który, ze względu na stosunki przyjąć wypada za język konwersacyjny tychże osób i który ich rodzice lub zastępcy tychże podadzą.

Do rubryki X.

W rubryce tej podać trzeba dokładnie: powołanie i gałęź powołania, przemysł, sposób do życia, zarobek.

Jeżeli kto ma kilka sposobów do życia, zapisać tu trzeba tylko ten, z którego czerpie największy zarobek.

Rodzaj zawodu lub zatrudnienia oznaczać trzeba jak najdokładniej i unikać wszelkich nieokreślonych oznaczeń. Tak np. podać trzeba gałęź zawodu urzędniczego, przedmiot przemysłu, rodzaj handlu, rodzaj posiadanej realności itd.

Co do osób, nie mających oznaczonego zawodu, wymienić trzeba z czego się utrzymują, np. że są właścicielami renty, emerytami, komornikami itp. Jeżeli żony, dzieci lub inne osoby, mieszkania razem używające, trudnią się pewnym osobnym zarobkiem, albo głowie rodziny stale pomagają w zatrudnieniu, trzeba to wyraźnie podać. W przeciwnym razie napisać trzeba w tej rubryce, że żona utrzymuje gospodarstwo, dzieci uczęszczają do szkoły itp. Kreską poprzeczną zapisać można tę rubrykę tylko wtedy, gdy osoba nie należy do żadnej z powyższych kategorii.

Osoby znajdujące się w szpitalach, klinikach położniczych, domach podrzutków, w domach obłąkanych, jakoteż w więzieniach i aresztach i w wszelkich innych zakładach więziennych, zapisać trzeba w rubryce X a według okoliczności w XI, podług rodzaju ich zarobkowości, tylko czasowo przerwanej, która jest zapisana w listach tychże zakładów jako stan lub zatrudnienie.

Zawód, zatrudnienie lub zarobek, stanowisko urzędowe, sposób do życia, przemysł.

Do rubryki XI.

Tutaj podać trzeba, w jakim stosunku osoba jest czynna w zawodzie lub zarobku, w rubryce X wyrażonym; czy np. jest właścicielem gruntu, urzędnikiem gospodarskim, dzierżawcą, kolonem, lub jest zatrudniana w gospodarstwie wiejskiem za wynagrodzeniem rocznem, miesięcznem lub dziennem; czy jest przedsiębiorcą, zawiadowcą, robotnikiem fabryki; czy jest majstrem, pomocnikiem, robotnikiem, uczniem, wyrobnikiem itp. rzemieślnikiem; czy jest właścicielem, buchalterem, komisantem itp. handlu; czy pełni służbę w gospodarstwie domowym itp.

Zawód, zatrudnienie lub zarobek, stosunek posiadania, robotniczy lub służbowy.

Do rubryki XII.

Zarobek uboczny w rolnictwie, jakoteż w przemyśle lub handlu zaznaczyć trzeba umieszczeniem we właściwej rubryce cyfry 1.

Zarobek uboczny, jeżeli jest.

Do rubryki XIII.

Że ktoś umie czytać i pisać, lub tylko czytać, zaznaczyć trzeba położeniem cyfry 1 we właściwej rubryce.

Czytanie i pisanie.

Do rubryki XIV.

Gdy osoba obarczona jest taką ułomnością, rubrykę tę wypełnić trzeba położeniem cyfry 1.

Ułomności cielesne i umysłowe.

Do rubryk XV i XVI.

Obecność jest czasowa, jeżeli osoba jest tylko przemieszczającą, przez czas krótki obecna w mieszkaniu, w którym ją zapisują. Nieobecność jest czasowa, gdy osoba tylko przemijającą na czas krótszy oddaliła się ze stałego mieszkania, np. udając się w podróż, w gościnę itd.

Stale nieobecnymi są ci, którzy w czasie spisu ludności znajdują się w stałych mieszkaniach swoich. Stale nieobecnymi są te osoby, które na dłuższy czas opuściły stałe mieszkanie, wstąpiwszy w służbę, udawszy się na wędrowną itp.

Obecność lub nieobecność każdej zapisywanej osoby zaznaczyć trzeba położeniem cyfry 1 we właściwych rubrykach.

Obecni. Nieobecni.

Do rubryki XVII.

Jeżeli osoba nieobecna bawi w innym miejscu, atoli do gminy miejsca spisu należącym, wciągnąć trzeba tylko nazwę tego miejsca, jeżeli zaś osoba nieobecna przebywa w innej gminie, należącej do jednego z krajów w Radzie państwa reprezentowanych, podać trzeba kraj, powiat administracyjny, gminę. Jeżeli osoba nieobecna przebywa w krajach korony węgierskiej, wyłuszczyć trzeba, czy bawi w Węgrzech i Siedmiogrodzie, w Krocacji i Sławonii, w Rjece i jej okręgu lub w Pograniczu wojskowem.

Jeżeli osoba nieobecna o którą chodzi, pozostaje w Bośni lub Hercegowinie, te kraje trzeba wymienić.

Jeżeli nieobecny przebywa za granicą wymienić trzeba tylko państwo zagraniczne, np. Francją, Włochy itd.

Pobyt nieobecnych.

We względzie wykazania zwierząt użytkowych domowych trzymać się trzeba ściśle tego prawidła, że rubryki te są wypełniane być mają w tym domu, gdzie się znajduje stajnia tychże zwierząt użytkowych. Jeżeli więc zwierzęta te są umieszczone w domu, w którym mieszka ich posiadacz, jego obowiązkiem jest wypełnić odnośne rubryki; jeżeli nie, obowiązek ten ciąży na osobie, której te zwierzęta użytkowe są powierzone.

Konie zakładów do chowu koni trzeba zamieścić w karcie oznajmienia, ponieważ nie są koniami wojskowymi. Konie należące do skarbu wojskowego, jakoteż konie i zwierzęta juczne, służące na własny użytek oficerów, spisane będą przez władze wojskowe.

Ustęp 12. Instrukcja co do wykazania zwierząt użytkowych domowych i ich posiadaczy.

III.**Do spisu ludności: wolne od stępli i opłat.**

..... syn .....

i ..... urodził się .....

(dnia, miesiąca, roku) .....

Wydano w .....

dnia .....

18

(Pieczęć.)

Podpis utrzymującego metryki
.....

IV b.

Kraj..... Osada.....
 Powiat administracyjny..... Nr. domu.....
 Gmina miejscowa..... Nazwisko właściciela domu.....

Wykaz zebranych kart oznajmienia do spisu ludności

z dnia 31 grudnia 1880 w miejscach, dla których zebranie szczegółów, dotyczących się mieszkań, nie jest przepisane.

(Sporządzić ma właściciel domu lub jego pełnomocnik.)

Instrukcja.

- a) Właściciel domu lub jego pełnomocnik wpisać ma na doręczonych mu kartach oznajmienia, zanim je rozda, numer domu i numer mieszkania. Zatrzymać tu trzeba numer mieszkań podane w wyjawie do podatku czynszowego. Jeżeli w tem miejscu podatek czynszowy nie istnieje, zatrzymać należy ten porządek mieszkań, którego w domu trzymano się dotąd; jeżeli się nie trzymano żadnego, ponumerować trzeba mieszkania od dołu aż do najwyższego piętra liczbami bieżącymi.
- b) Właściciel domu lub jego pełnomocnik rozdać ma wszystkim u niego mieszkającym trzymającym karty oznajmienia i instrukcją 11 dnia 29 grudnia 1880.
- c) Jeżeli sam właściciel mieszka w domu, wypełnić ma także swoją kartę oznajmienia.
- d) Jeżeli jeden z trzymających mieszkania ma tak wielu domowników do spisania, że na to jedna karta oznajmienia nie wystarczy, użyć należy 2 a w razie potrzeby więcej, które właściciel domu lub jego pełnomocnik ma wydać. Na ten wypadek w rubryce: Uwaga wzoru IV b zanotować trzeba, ile kart oznajmienia wypełnił każdy z trzymających mieszkanie.
- e) Zbierając karty oznajmienia, co odbyć się ma 3 stycznia 1881, właściciel domu przekonać się winien, czy wszyscy, trzymający mieszkania, wypełnili całkiem i opatrzyli podpisem swoje karty oznajmienia.
- f) Zebrane karty oznajmienia trzeba zeszyć, w wykazie niniejszym podług numerów mieszkań przytoczyć i dnia 4 stycznia 1881 oddać, potwierdziwszy przy końcu tabeli, poniżej następującej, z dołożeniem daty i podpisu, jako nikt z trzymających mieszkanie nie został pominięty.
- g) Gdyby mieszkanie było dnia 31 grudnia 1880 nie zajęte albo zajęte tylko przez wojskowych czynnych, których spisem nie zajmują się urzędy cywilne, trzeba to podać wyraźnie w wykazie. Również podać trzeba w rubryce: „Uwaga“, gdyby który z trzymających mieszkanie odmówił przyjęcia karty oznajmienia lub nie oddał w czasie właściwym wypełnionych kart oznajmienia. Jeżeliby właściciel domu spostrzegł niedokładności w kartach oznajmienia, ma także nadmienić o tem w krótkości w rubryce: „Uwaga“ niniejszego wykazu.
- h) Zbierając karty oznajmienia, właściciel domu lub jego pełnomocnik ma się także przekonać, czy przyszyto wyciągi z metryk osób płci męskiej, urodzonych w latach 1861 aż do 1871 włącznie, lub wierzytelne odpisy ich metryk, które trzeba dołączyć na zasadzie §. 19 przepisu, dotyczącego się wykonania spisu ludności.

Numer mieszkania	Nazwisko trzymającego mieszkanie	Ogólna ilość obecnych mieszkańców	U w a g a

V.

Arkusz spisowy

do obliczenia ludności i najważniejszych zwierząt użytkowych domowych podług stanu
z dnia 31 grudnia 1880.

(Arkusz spisowy, którego wypełnienie nie jest rzeczą osób prywatnych, lecz urzędnika spisowego, zawiera te same rubryki, co karta oznajmienia, różni się zaś od niej tylko innym tytułem i tem, że niema w nim obu uwaz, znajdujących się po nad rubrykami karty oznajmienia, ani formuły potwierdzenia, która jest przy końcu karty oznajmienia i że w arkuszu spisowym u góry, obok wyrazów „gmina miejscowa“, przydać trzeba wyrazy „obszar dworski“.)

VI.

Instrukcyja

do wypełnienia arkusza spisowego.

W arkuszu spisowym zamieścić trzeba wszystkie osoby w domu mieszkające, w tym porządku, w którym rodziny trzymające mieszkania po sobie następują. Rodziny trzymające mieszkania następują po sobie podług numerów ich mieszkań; jeżeli mieszkania nie są ponumerowane, wpisywać trzeba piętrami od dołu aż do najwyższego piętra. Ludzie, żyjący pojedynczo, jeżeli zajmują osobne mieszkania, uważani będą za osobną rodzinę. Najemcy, którzy zajmują tylko lokal na zakład lub pracownię, ale tam nie mieszkają, nie będą właśnie dla tego uważani za trzymających mieszkanie.

Gdyby dnia 31 grudnia 1880 było gdzie mieszkanie niezajęte, trzeba to podać wyraźnie.

Gdyby nad spodziewanie znalazł się dom bez numeru, komisarz spisowy uwiadomić powinien niezwłocznie przełożonego gminy, który zarządzić ma natychmiast opatrzenie domu liczbą i donieść o tem komisarzowi spisowemu. Komisarz spisowy ma prawo przegłądać dokumenty potrzebne do wypełnienia arkusza spisowego (metryki urodzenia, metryki ślubne, świadectwa swojszczyzny, książki służbowe, paszporty itd.

Ponieważ według przepisu o wykonaniu spisu ludności wojsko czynne spisać ma władza wojskowa, przeto arkusz spisowy nie jest przeznaczony do spisania wojska czynnego.

Jeżeli osoby, należące do wojska czynnego, mają być wciągnięte do arkusza spisowego jako utrzymujący mieszkania, członkowie rodziny lub współczestnicy mieszkania, zapisać trzeba tylko w rubryce II ich nazwiska i znaczenie, w dalszych zaś rubrykach III aż do XVII nie trzeba nie o nich pisać.

Do wojska czynnego zaliczają się wszystkie osoby do armii stałej, marynarki wojennej, administracyi wojska lub marynarki należące (licząc tu duchownych wojskowych, audytorów, lekarzy, rachmistrzów wojskowych, urzędników wojskowych, weterynarzy i osoby nie zaliczone do żadnej klasy dyet, nakoniec oficerów, lekarzy, weterynarzy i żołnierzy, pełniących obowiązki w zakładach hodowli koni).

Natomiast nie zalicza się do wojska czynnego tych, którzy porzucając służbę, zachowali znaczenie, tudzież oficerów żandarmeryi, rezerwy i obrony krajowej, dalej oficerów i urzędników wojskowych w stanie spoczynku z emeryturą wojskową lub bez niej, jakoteż wszelkich innych emerytów wojskowych, szeregowców i podoficerów obowiązanych jeszcze do służby w linii a będących na urlopie aż do zawołania, szeregowców i podoficerów rezerwy i obrony krajowej nie czynnej, którzy nie zostają w służbie pod bronią, jakoteż inwalidów wojskowych, nie mieszkających w domach inwalidów.

Wszystkie te osoby postąpić mają we względzie wypełnienia arkusza spisowego tak samo jak cywilne. Toż samo tyczy się szeregowców i podoficerów żandarmeryi i obrony krajowej czynnej.

Co do trzymających mieszkania, którzy są nieobecni, zażądać trzeba wyjaśnień od właściciela domu lub jego pełnomocnika. Jeżeli co do tych osób nie można prócz ich nazwisk otrzymać dalszych wyjaśnień, trzeba nadmienić o tem w arkuszu spisowym.

Trzymających mieszkanie, którzy mają mieszkania w rozmaitych miejscach, którzy np. latem mieszkają na wsi a zimą w mieście, spisać trzeba tylko w tem mieszkaniu, w którym znajdowały się dnia 31 grudnia 1880.

Ponieważ dla uniknięcia, aby kogo nie zapisano dwa razy i dla zapobieżenia innym niedokładnościom, szczególny został spis ludności podług stanu z dnia 31 grudnia 1880, przeto, wypełniając rubryki, ciągle ten dzień trzeba mieć na względzie; dla tego np. dziecka, które urodziło się po tymże dniu a przed wygotowaniem arkusza spisowego, nie trzeba wciągać do arkusza spisowego; człowieka, który umarł po 31 grudnia 1880 a przed wypełnieniem arkusza spisowego, trzeba w arkuszu spisowym zapisać ze wszystkimi szczegółami; tego, który dnia 31 grudnia 1880 używał mieszkania, ale w dniu wypełniania arkusza spisowego był nieobecny, zapisać trzeba nie jako nieobecnego, lecz jako obecnego.

Wypełniając rubryki arkusza spisowego, mieć trzeba na względzie ściśle co następuje:

Ustęp 1.
Których mieszkańców zamieścić trzeba w arkuszu spisowym i w jakim porządku.

Ustęp 2.
Mieszkania nie zajęte.

Ustęp 3.
Przepis na wypadek, gdyby się znalazł dom bez numeru.

Ustęp 4.
Wojsko czynne spisać władze wojskowe i przepis na wypadek, gdyby wojskowych czynnych wypadło wymenić w arkuszu spisowym.

Ustęp 5.
Przepis, które osoby zaliczać trzeba do wojska czynnego a które nie i jak postąpić względem tych ostatnich.

Ustęp 6.
Gdy trzymający mieszkania są nieobecni.

Ustęp 7.
Spisanie osob mających mieszkania w rozmaitych miejscach.

Ustęp 8.
Wypełnić trzeba arkusz spisowy ściśle podług stanu z d. 31 grudnia 1880.

Ustęp 9.
Instrukcyja co do wypełnienia rubryk II aż do XVII arkusza spisowego.

Do rubryki II.

Nazwisko.

W rubryce tej spisani być mają i to w sposób następujący:

1. Trzymający mieszkanie, 2. jego małżonka, 3. wszyscy synowie i córki, będący uczestnikami mieszkania, 4. ci synowie i te córki jeszcze stanu wolnego, nie będący uczestnikami mieszkania, którzy nie są jeszcze własnowolni (pełnoletni lub uznani za pełnoletnich), chociażby przez czas dłuższy (stałe) byli nieobecni, zostając na nauce, w służbie, na wędrownie, w czynnej służbie wojskowej itp., 5. wszyscy inni razem mieszkający krewni, powinowaci lub inni członkowie rodziny, 6. goście czasowo obecni, a mianowicie tak członkowie rodziny jak i inne osoby, 7. wszyscy domownicy trzymającego mieszkanie, czy to zajmujący u niego stanowisko honorowe czy też pełniący jakiegokolwiek obowiązki służbowe, jak op. wychowawcy i wychowawczynie, rezydenci, słudzy i pomocnicy (czeladnicy, uczniowie, rzemieślnicy, komisanci itd.), 8. podnajemcy mieszkania, nocujący itp. ze swymi krewnymi i wszelką służbą w tym samym porządku i z zachowaniem tych samych przepisów, co główni mieszkańcy.

Jeżeli w rubryce tej zapisać wypadnie osoby, należące do wojska czynnego, trzymać się należy tego, co powiedziano w ustępie 4.

Jeżeli małżonkowie rozwiedzeni są sądownie, małżonka, który nie używa mieszkania, nie trzeba zapisywać w arkuszu spisowym, ani też dzieci, które mu sąd oddał.

Osoby, używające zwykle mieszkania głównych mieszkańców lub podnajemców zapisać należy w rubryce II nawet wtedy, gdy są czasowo nieobecni, np. gdy są w podróży, w szpitalu itp.

Wyciągi z metryk osób płci męskiej, urodzonych w latach 1861 do 1871 włącznie, lub wierzytelne odpisy tychże metryk, które dołączone być mają na zasadzie §. 19 przepisu o wykonaniu spisu ludności, przyszyć trzeba do arkusza spisowego.

Do rubryki III.

Płeć.

Płeć każdej zapisanej osoby oznaczyć trzeba położeniem cyfry 1 w poddziale „męska“ lub „żeńska“.

Do rubryki IV.

Rok urodzenia.

Zapisanie miesiąca i dnia urodzenia jest w ogóle pożądanem, szczególnie zaś ważnem jest w większych miejscach.

Do rubryki V.

Miejsce urodzenia.

Co do osób należących do krajów reprezentowanych w Radzie państwa, podać trzeba nie tylko miejsce urodzenia, lecz także powiat administracyjny i kraj; co do wszystkich innych, tylko miejsce i kraj.

Do rubryki VI.

Przynależność.

Na zasadzie §. 14 przepisu o wykonaniu spisu ludności, zapisać trzeba jako tubylców gminy, do której osada należy, nie tylko posiadających prawo swojszczyzny, lecz także tych obywateli austriackich, tamże obecnych, o których niewiadomo, w której gminie uważani być mają na zasadzie ustawy o swojszczyźnie za posiadających prawo swojszczyzny. Gdy nie wiadomo, gdzie osoba ma prawo swojszczyzny, w rubryce VI zapisać trzeba gminę jej pobytu, przydając po nazwie tej gminy wyrazy: „na zasadzie §. 14 przepisu o konskrypcji“. Jeżeli osoba, zapisując się mająca, posiada prawo swojszczyzny w innej gminie krajów w Radzie państwa reprezentowanych, wymienić trzeba nie tylko gminę, lecz także powiat administracyjny i kraj. Jeżeli zaś owa osoba przynależy do krajów korony węgierskiej, wyrazić trzeba, czy przynależy do Węgier i Siedmiogrodu, czy do Kroatyi i Sławonii, czy do Rjeki i jej okręgu lub do Pogranicza wojskowego.

Jeżeli owa osoba przynależy do Bośni lub Hercegowiny, te kraje trzeba wymienić.

Co do cudzoziemców wymienić trzeba tylko państwo zagraniczne, np. Francya, Włochy itd.

Do rubryki VII.

Wyznanie.

Tutaj wyrazić trzeba, że osoba jest obrządku rzymsko-katolickiego, grecko-unickiego, ormiańsko-unickiego, starokatolickiego, grecko-wschodniego, ormiańsko-wschodniego, wyznania ewangelicko-augsburskiego (luterskiego), ewangelicko-helweckiego (reformowanego), anglikańskiego, mennonickiego, unitarskiego, religii izraelskiej, maho-metkańskiej itd. lub że nie ma żadnego wyznania.

Do rubryki VIII.

Stan.

Tutaj podać trzeba, że osoba jest stanu wolnego, żonata lub zamężna, wdowiec lub wdowa, albo że jej małżeństwo jest prawnie rozwiedzione.

Do rubryki IX.

Język towarzyski.

Rubrykę tę wypełnić trzeba tylko wtedy, gdy się zapisuje osoby, przynależące do krajów w Radzie państwa reprezentowanych. Zapisać tu trzeba język, którego każda z tych osób używa w zwykłym obcowaniu, lecz tylko jeden z następujących: niemiecki, czeski-morawski-słowacki, polski, ruski, słoweński, serbski-kroacki, włoski-ladyński, rumuński, węgierski (ten ostatni tylko na Bukowinie). Do udecydowania, który z tych języków zapisany być ma jako język towarzyski osoby konskrybowanej, komisarz spisowy zapytać o to powinien głowy rodziny i wstrzymać się od wywierania jakiegokolwiek wpływu na jej odpowiedź.

Co do osób, które z powodu niemowlęstwa, wad cielesnych lub dla braku rozwoju umysłowego, nie używają właściwie żadnego języka, zapisać trzeba ten z powyższych języków towarzyskich, który, ze względu na stosunki, przyjąć wypada za język konwersacyjny tychże osób i który ich rodzice lub zastępcy tychże podadzą.

Do rubryki X.

W rubryce tej podać trzeba dokładnie: powołanie i gałęź powołania, przemysł, sposób do życia, zarobek.

Jeżeli kto ma kilka sposobów do życia, zapisać tu trzeba tylko ten, z którego czerpie największy zarobek.

Rodzaj zawodu lub zatrudnienia oznaczać trzeba jak najdokładniej i unikać wszelkich nieokreślonych oznaczeń. Tak np. podać trzeba gałęź zawodu urzędniczego, przedmiot przemysłu, rodzaj handlu, rodzaj posiadanej realności itd.

Co do osób, nie mających oznaczonego zawodu, wymienić trzeba z czego się utrzymują, np. że są właścicielami renty, emerytami, komornikami itp. Jeżeli żony, dzieci lub inne osoby, mieszkania razem używające, trudnią się pewnym osobnym zarobkiem, albo głowie rodziny stale pomagają w zatrudnieniu, trzeba to wyraźnie podać. W przeciwnym razie napisać trzeba w tej rubryce, że żona utrzymuje gospodarstwo, dzieci uczęszczają do szkoły itp. Kreską poprzeczną zapełnić można tę rubrykę tylko wtedy, gdy osoba nie należy do żadnej z powyższych kategorii.

Osoby znajdujące się w szpitalach, klinikach położniczych, domach podrzutków, w domach obłąkanych, jakoteż w więzieniach i aresztach i w wszelkich innych zakładach więziennych, zapisać trzeba w rubryce X a według okoliczności w XI, podług rodzaju ich zarobkowości, tylko czasowo przerwanej, która jest zapisana w listach tychże zakładów jako stan lub zatrudnienie.

Zawód, zatrudnienie lub zarobek, stanowisko urzędowe, sposób do życia, przemysł.

Do rubryki XI.

Tutaj podać trzeba, w jakim stosunku osoba jest czynna w zawodzie lub zarobku, w rubryce X wyrażonym; czy np. jest właścicielem gruntu, urzędnikiem gospodarskim, dzierżawcą, kolonem, lub jest zatrudniana w gospodarstwie wiejskim za wynagrodzeniem rocznem, miesięcznem lub dziennem; czy jest przedsiębiorcą, zawiadowcą, robotnikiem fabryki; czy jest majstrem, pomocnikiem, robotnikiem, uczniem, wyrobnikiem itp. rzemieślnikiem; czy jest właścicielem, buchalterem, komisantem itp. handlu; czy pełni służbę w gospodarstwie domowem itp.

Zawód, zatrudnienie lub zarobek, stosunek posiadania, robotniczy lub służbowy.

Do rubryki XII.

Zarobek uboczny w rolnictwie, jakoteż w przemyśle lub handlu zaznaczyć trzeba umieszczeniem we właściwej rubryce cyfry 1.

Zarobek uboczny, jeżeli jest.

Do rubryki XIII.

Że ktoś umie czytać i pisać, lub tylko czytać, zaznaczyć trzeba położeniem cyfry 1 we właściwej rubryce.

Czytanie i pisanie.

Do rubryki XIV.

Gdy osoba obarczona jest taką ułomnością, rubrykę tę wypełnić trzeba położeniem cyfry 1.

Ułomności cielesne i umysłowe.

Do rubryk XV i XVI.

Obecność jest czasowa, jeżeli osoba jest tylko przemijająco, przez czas krótki obecna w mieszkaniu, w którym ją zapisują. Nieobecność jest czasowa, gdy osoba tylko przemijająco na czas krótszy oddaliła się ze stałego mieszkania, np. udając się w podróż, w gościnę itd.

Obecni.
Nieobecni.

Stale nieobecnymi są ci, którzy w czasie spisu ludności znajdują się w stałych mieszkaniach swoich. Stale nieobecnymi są te osoby, które na dłuższy czas opuściły stałe mieszkanie, wstąpiwszy w służbę, udawszy się na wędrownkę itp.

Obecność lub nieobecność każdej zapisywanej osoby zaznaczyć trzeba położeniem cyfry 1 we właściwych rubrykach.

Do rubryki XVII.

Jeżeli osoba nieobecna bawi w innym miejscu, atoli do gminy miejsca spisu należacem, wciągnąć trzeba tylko nazwę tego miejsca, jeżeli zaś osoba nieobecna przebywa w innej gminie, należącej do jednego z krajów w Radzie państwa reprezentowanych, podać trzeba kraj, powiat administracyjny, gminę. Jeżeli osoba nieobecna przebywa w krajach korony węgierskiej, wyłuszczyć trzeba, czy bawi w Węgrzech i Siedmiogrodzie, w Kroacyi i Sławonii, w Rjece i jej okręgu lub w Pograniczu wojskowem.

Pobyt nieobecných.

Jeżeli osoba nieobecna o którą chodzi, pozostaje w Bośni lub Hercegowinie, te kraje trzeba wymienić.

Jeżeli nieobecny przebywa za granicą wymienić trzeba tylko państwo zagraniczne, np. Francją, Włochy itd.

We względzie wykazania zwierząt użytkowych domowych trzymać się trzeba ściśle tego prawidła, że rubryki te wypełniane być mają w tym domu, gdzie się znajduje stajnia tychże zwierząt użytkowych.

Jeżeli więc zwierzęta te są umieszczone w domu, w którym mieszka ich posiadacz, jego obowiązkiem jest wypełnić odnośne rubryki; jeżeli nie, obowiązek ten ciąży na osobie, której te zwierzęta użytkowe są powierzone.

Konie zakładów do chowu koni trzeba zamieścić w arkuszu spisowym, ponieważ nie są końmi wojskowemi. Konie należące do skarbu wojskowego, jakoteż konie i zwierzęta juczne, służące na własny użytek oficerów, spisane będą przez władze wojskowe.

Ustęp 10.
Instrukcja co do wykazania zwierząt użytkowych domowych i ich posiadaczy.

Kraj.....

Gmina miejscowa (obszar dworski).....

Powiat administracyjny.....

Osada.....

VIII.**Prze gl ąd m iej s c o w y****ludności podług płci, pobytu, wieku i stanu, religii, języka towarzyskiego,
prawa swojszczyzny i krajowości,**

jakoteż

p r z e g l ąd**zwierząt użytkowych domowych i ich posiadaczy.**

Nr. domu	Z tych domów są		Ludność obecna (krajowa i obca)																							
			Ilość trzymających mieszkania	Suma ogólna ludności obecnej	podług płci		Z tych						K r a j o w o ś ć													
	męskiej	żeńskej			stale		czasowo		w królestwach i krajach reprezentowanych w radzie państwa																	
					obecni						prawo swojszczyzny (przynależności)															
	zamieszkałe	nie zamieszkałe			płci męskiej	płci żeńskiej	R a z e m	płci męskiej	płci żeńskiej	R a z e m	w gminie miejsca konskrypcyj		w innej gminie powiatu		w innym powiecie tegoż samego kraju		w innych krajach		w krajach korony węgierskiej		w Bośni i Hercegowinie		gdzieindziej za granicą			
m.			ż.	m.							ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27

(Arkusz dodatkowy stronnica II i III drukowane jednakowo na obu stronicach podwójnych.)

Ludność **żeńska obecna** krajowa i obca podług wieku i stanu.

R o k		S t a n				Razem	R o k		S t a n				Razem
uro- dzenia	wieku	wol- nego	zameż- nych	wdów	rozwie- dzio- nych		uro- dzenia	wieku	wol- nego	zameż- nych	wdów	rozwie- dzio- nych	
1880	1						Przeniesienie .						
1879	2						1828	53					
1878	3						1827	54					
1877	4						1826	55					
1876	5						1825	56					
1875	6						1824	57					
1874	7						1823	58					
1873	8						1822	59					
1872	9						1821	60					
1871	10						1820	61					
1870	11						1819	62					
1869	12						1818	63					
1868	13						1817	64					
1867	14						1816	65					
1866	15						1815	66					
1865	16						1814	67					
1864	17						1813	68					
1863	18						1812	69					
1862	19						1811	70					
1861	20						1810	71					
1860	21						1809	72					
1859	22						1808	73					
1858	23						1807	74					
1857	24						1806	75					
1856	25						1805	76					
1855	26						1804	77					
1854	27						1803	78					
1853	28						1802	79					
1852	29						1801	80					
1851	30						1800	81					
1850	31						1799	82					
1849	32						1798	83					
1848	33						1797	84					
1847	34						1796	85					
1846	35						1795	86					
1845	36						1794	87					
1844	37						1793	88					
1843	38						1792	89					
1842	39						1791	90					
1841	40						1790	91					
1840	41						1789	92					
1839	42						1788	93					
1838	43						1787	94					
1837	44						1786	95					
1836	45						1785	96					
1835	46						1784	97					
1834	47						1783	98					
1833	48						1782	99					
1832	49						1781	100					
1831	50						1780	101					
1830	51												
1829	52												
Zniesienie .							Wyżej						
							Ogółem .						

Ludność obecna (krajowa i obca) podług religii

R e l i g i a																	
rzymsko- katoicka	grecko-	or- miań- sko	staro- katoicka	grecko-	ormiańsko- orientalna (nie unicka)	ormiańsko- orientalna (nie unicka)	Ewangelicka			anglikańska	mennonicka	unitaryjska	izraelska	mohamedan- ska	inne wyznania	bez wyzna- niami	O g ó ł e m
	unicka	wyznania augsbur- skiego		wyznania helwe- ckiego													
Razem																	

Ludność obecna, przynależąca do krajów reprezentowanych

niemiecki	czeski- morawski- słowacki	polski	ruski	słoweński

Obcy obecni i krajowcy nieobecni

A. Obcy obecni

Z innych krajów monarchii austriacko-węgierskiej, a mianowicie:	pleci męskiej	pleci żeńskej	O g ó ł e m	Z zagranicy, a mianowicie:	pleci męskiej	pleci żeńskej	O g ó ł e m
<i>a) Z królestw i krajów reprezentowanych w Ra- dzie państwa:</i>				Prus			
Dolnej Austrii				Saksonii			
Górnej Austrii				Bawaryi			
Salzburga				Wirtembergii			
Styryi				Innych państw niemieckich			
Karyntyi				Szwajcaryi			
Krainy				Włoch			
Tryestu i jego okręgu				Francyi			
Górcy i Gradyski				Hiszpanii			
Istryi				Portugalii			
Tyrolu				Belgii			
Vorarlbergu				Holandyi			
Czech				Danii			
Morawii				W. Brytanii			
Szlaska				Szwecyi i Norwegii			
Galicyi				Rosyi			
Bukowiny				Rumunii			
Dalmacyi				Serbii			
Ogółem				Bułgaryi			
<i>b) Z krajów korony węgierskiej:</i>				Czarnogórza			
Węgier i Siedmiogrodu				Tureyi i Egiptu			
Kroacyi i Sławonii				Grecyi			
Rjeki i jej okręgu				Ameryki północnej i południo- wej			
Pogranicza wojskowego				Innych krajów			
Ogółem				Ogółem			
<i>c) Z Bośni i Hercegowiny</i>							
Razem <i>a), b), c)</i>							
Suma ogólna obcych obecnych							

i stopnia wykształcenia, tudzież ułomności ciała

Stopień wykształcenia								Ułomni							
Umieją czytać i pisać		Umieją tylko czytać		Nie umieją ani czytać ani pisać		Ogółem		Na oba oczy ślepi		Głuchoniemi		Obłąkani		Niedoleżni	
m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.	m.	ż.

w Radzie państwa podług języka towarzyskiego

serbski-kroacki	włoski-ladyński	rumuński	węgierski	Razem

podług swojszczyzny i zamieszkania

B. Krajowcy nieobeelni							
W innych krajach monarchyi austriacko-węgierskiej, a mianowicie:	pleci męskiej	pleci żeńskiej	Ogółem	Za granicą, a mianowicie w:	pleci męskiej	pleci żeńskiej	Ogółem
a) W królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa:							
Dolnej Austrii				Prusach			
Górnej Austrii				Saksonii			
Salzburga				Bawaryi			
Styrii				Wirtembergii			
Karyntyi				Innych państwach niemieckich			
Krainie				Szwajcaryi			
Tryeście i jego okręgu				Włoszech			
Gorzyi i Gradysee				Francyi			
Istryi				Hiszpanii			
Tyrolu				Portugalii			
Vorarlbergu				Belgii			
Czechach				Holandyi			
Morawii				Danii			
Szląsku				W. Brytanii			
Galicyi				Szwecyi i Norwegii			
Bukowinie				Rossyi			
Dalmacyi				Rumunii			
Ogółem				Serbii			
b) W krajach korony węgierskiej:				Bułgaryi			
Węgrzech i Siedmiogrodzie				Czarnogórze			
Kroacyi i Sławonii				Tureyi i Egipcie			
Rjecie i jej okręgu				Grecyi			
Pograniczu wojskowem				Ameryce północnej i południowej			
Ogółem				Innych krajach			
c) W Bośni i Hercegowinie				Ogółem			
Razem a), b), c)							

Suma ogólna krajowców nieobeelnych .

Zwierzęta użytkowe domowe i ich posiadacze.

Posiadacze koni		ilość		Posiadacze rogaczyny		ilość		Posiadacze owiec		ilość	
		posia- daczy	zwie- rząt			posia- daczy	zwie- rząt			posia- daczy	zwie- rząt
<p>Koni, a mianowicie: . . . . .</p> <p>1. Żrebięta: . . . . . a) żrebięta młodsze niż 1 rok mających b) żrebięta wleńsze niż 1 rok mających ale jeszcze nie pracujących . . . . .</p> <p>2. Klacze: . . . . . a) klacze stanowiących lub ze żrebię- tami sąsiedni . . . . . b) innych klaczy . . . . .</p> <p>3. Ogierów . . . . .</p> <p>4. Wałachów (bez względu na wiek) . . . . . Razem . . . . .</p> <p>Posiadacze mułosłów, mułów i osłów . . . . .</p> <p>1. Mułosłów . . . . .</p> <p>2. Mułów . . . . .</p> <p>3. Osłów . . . . . Razem . . . . .</p>											
<p>U koni: do roboty (gocągn, pod wierzoh itd.) z . . . . . rokiem z stanowienia n ogierów z . . . . . n klaczy z . . . . .</p>											
<p>Sredni wiek używania zaczyna się w osadzie</p> <p>3. Rogaczyny już zdolnej do użytku, a mianowicie: . . . . . a) bulajów . . . . . b) krow . . . . . c) wołów . . . . . Razem . . . . .</p> <p>Posiadacze kóz . . . . .</p> <p>Kóz bez względu na wiek i płeć . . . . .</p>											
<p>U osłów i ich mieszaniec: do roboty z . . . . . rokiem U rogaczyny: bulaje do stanowienia z . . . . . jadowice do pierwszego stanowienia z . . . . . woły do roboty z . . . . .</p>											
<p>Posiadacze owiec . . . . .</p> <p>Owice, a mianowicie: . . . . .</p> <p>1. Matek . . . . .</p> <p>2. Jagniąt, baranów i skopów młodszych niż 2 lata mających . . . . .</p> <p>3. Trzkw i skopów wleńszych niż 2 lata ma- jących . . . . . Razem . . . . .</p> <p>Posiadacze świń . . . . .</p> <p>Świn, a mianowicie: . . . . .</p> <p>1. Prosiąt . . . . .</p> <p>2. Warchlaków aż do 1 roku mających . . . . .</p> <p>3. Wszelkich innych świń . . . . . Razem . . . . .</p> <p>Posiadacze uli . . . . .</p> <p>Uli . . . . .</p>											

IX.

Instrukcyja

do wygotowania przeglądu miejscowego.

Wygotowanie przeglądu miejscowego jest jednym z najważniejszych zadań w loku czynności konskrypcyjnych, stanowi bowiem przejście od dochodzeń, w wielu poprzednich działach, słowami wyrażonych, do dokładnego przedstawienia stosunków za pomocą cyfr. Osoby, którym zestawienie to jest poruczone, winny przeto z jak największą dokładnością przenosić do przeglądu miejscowego wszystkie zapiski kart oznajmienia lub arkuszy spisowych i obliczyć sumy tychże dla każdej osady. Pracę tę wykonać trzeba tem sumiennie, ile że dodatkowe sprostowania i uzupełnienia naraziłyby gminy, do sporządzania przeglądów miejscowych obowiązane, na większe wydatki i nie można by dotrzymać terminu wyznaczonego do złożenia przeglądów.

Aeżkolwiek w myśl §. 21 przepisu do ustawy z dnia 29 marca 1869, karty oznajmienia lub arkusze spisowe powinny być dokładnie sprawdzone zanim się przystąpi do układania przeglądu miejscowego, układający przegląd starać się ma o potrzebne wyjaśnienia i w tym celu wywiadywać się, pytać, dochodzić we wszystkich takich przypadkach, gdy podane szczegóły okażą się mu wątpliwymi. Nadto, sporządzając przegląd miejscowy, zwracać trzeba uwagę na to, aby wszystkie zapiski kart oznajmienia lub arkuszy spisowych weźnigie zostały do właściwych rubryk przeglądu miejscowego.

Zanim się przystąpi do sporządzenia przeglądu miejscowego, poznać trzeba w samychże kartach oznajmienia i arkuszach spisowych pewne roboty przygotowawcze, które przy poprzednich konskrypcjach okazały się odpowiedniami, ponieważ ułatwiają one przenoszenie do przeglądu miejscowego.

1. Osoby nieobecne oznaczyć w kartach oznajmienia i arkuszach spisowych odróżniając je barwą (ołówkiem czerwonym lub niebieskim), ponieważ osoby te przenosić trzeba do przeglądu miejscowego oddzielnie od obecnych.

2. Podobnież oznaczyć trzeba w rubryce II kart oznajmienia i arkuszy spisowych osoby należące do wojska czynnego, ponieważ osób tych nie przenosi się weale do przeglądu miejscowego.

3. Zsumować cyfry 1 w każdej z osobna rubryce kart oznajmienia lub arkuszy spisowych, t. j. w rubrykach III, tudzież XII, XIII, XIV, XV i XVI.

Przegląd miejscowy dzieli się na dwie części: 1. zawiera wykazy podług porządku numerów domów (stronica II—III i w razie potrzeby arkusze dodatkowe); 2. podaje wykazy tylko sumarycznie dla całej osady (stronica IV, V i VI).

W obu przypadkach korzystnie jest wyrabiać przegląd miejscowy na egzemplarzu przepisanego wzoru tegoż przeglądu i w tym celu zapiski tyczące się każdej osoby (czy to podług domów, czy też dla osady ogółem), znaaczyć we właściwej rubryce kreszczkami pionowemi, a następnie zliczyć te kreski na II i III stronicy dla każdego domu, na następnych stronicach dla całej osady, a sumy wpisać atramentem w drugim egzemplarzu przeglądu miejscowego. Wszakże można układać w takich przypadkach osobne wykazy pomocnicze, które jednak powinny być jak najprostsze i takie, aby można użyć ich do sprawdzenia, czy właściwie powiągano.

Aby cyfry powiągać należyćie do odpowiednich rubryk, postępować trzeba według następujących wskazówek:

W kolumnie I wpisać trzeba numera domów w porządku arytmetycznym. Jeżeli dom jaki podany jest jako niezamieszkaany, numer jego trzeba i tak wpisać; atoli w takim razie resztę kolumny przekreślić należy linia poprzeczna. Gdyby się zdarzyło, co jest rzeczą prawie niemożliwą przy ścisłem zachowywaniu przepisów ustawowych, iżby w skutek nieprzewidywanej przeszkody nie zdołano dojść, który numer ma jakiś budynek zamieszkaany, dać trzeba temu budynkowi numer, następujący po numerze ostatniego domu, a że wszystkie rubryki przeglądu miejscowego, odnoszące się do tego budynku, trzeba wypełnić odpowiedniami cyframi, to się samo przez się rozumie.

Okoliczność, czy domy są zamieszkaane, czy nie zamieszkaane, zaznaczyć należy wpisaniem cyfry 1 w rubryce 2 i 3.

Hość trzymających mieszkania do rubryki 4 podaje druga kolumna arkusza zbiorowego VII. Do wszystkich innych rubryk przeglądu miejscowego brać trzeba zapiski podane w kartach oznajmienia lub arkuszach spisowych.

Rubryki 4 do 27 stronicy II przeznaczone są do wykazania ludności obecnej (krajowej i obecj) w stosunku do pojedynczych domów. Baezyć tu trzeba, aby każdy szczegół przeniesiony został z kart oznajmienia lub arkuszy spisowych do właściwej rubryki.

Krajowców nieobecnych bierze się z XVI i XVII kolumny kart oznajmienia lub arkuszy spisowych i zapisuje cyframi w rubrykach 29 do 44 (stronica III przeglądu miejscowego), poczem oblicza się do rubryki 28 sumę nieobecnych obu płci dla każdego domu. Atoli w rubrykach poprzedniej stronicy II nie powinni być weale liczeni, ponieważ tu policzona być ma tylko ludność rzeczywiste obecna. Jeżeli osoba zapisana jako nieobecna, znajduje się w innym domu tej samej osady, albo w innej osadzie tej samej gminy, tedy, aby jej nie policzyć dwa razy przy zestawieniu przeglądu miejscowego, nie trzeba jej liczyć w domu, w którym jest nieobecna, ponieważ domyślać się należy, że już policzona ją za obecną w tym domu, w którym się istotnie znajduje.

Ponieważ według §. 14 przepisu o wykonaniu spisu ludności, policzyć trzeba z ludności nieobecnej tylko krajowców, przeto cudzoziemców, zapisanych w kartach oznajmienia lub arkuszach spisowych, czasowo nieobecnych ale w osadzie stale mieszkających (liczące tu pochodzących z krajów korony węgierskiej, tudzież z Bośni i Hercegowiny), nie trzeba przenosić do przeglądu miejscowego.

Gdy wszystkie osoby każdego z osobna domu, przeniesione zostaną do przeglądu miejscowego, dobrze jest zrobić próbę rachunkową z każdego domu na wszystkich tych cyfrach, które się zgadzać powinny, ponieważ błędy rachunkowe daleko jest łatwiej znaleźć tym sposobem, niż po zamknięciu przeglądu miejscowego.

Skończywszy wciąganie, sumuje się cyfry osady. Najprzód zsumować trzeba rubrykę 5 na stronnicy II i rubrykę 28 na stronnicy III, ponieważ stanowią one liczby zasadnicze, z którymi inne rubryki zgadzać się powinny. Mianowicie zaś z rubryką 5; „Suma ogólna ludności obecnej“ zgadzać się powinny:

rubryki 6 + 7, „Ludność obecna podług płci.“
 „ 10 + 13, „ „ „ czasu pobytu.“
 „ 14 do 27, „ „ „ krajowości.“

Dalej na stronnicy VI:

suma „ludności obecnej podług religii.“
 „ „ „ „ stopnia wykształcenia.“

Z rubryką 6, stronnica II, „ludność obecna płci męskiej“ zgadzać się powinna suma ogólna stronnicy IV „ludność męska obecna podług wieku i stanu“, jak niemniej z rubryką 7 stronnica II „ludność obecna płci żeńskiej“, suma ogólna stronnicy V „ludność żeńska obecna podług wieku i stanu“.

Nadto zgadzać się powinny jeszcze i te liczby tyczące się ludności obecnej:

Suma obcych obecnych (stronnica VI) z sumą rubryki 20 do 27 na stronnicy II (krajowość), a to tak w ogóle, jak i w szeregach.

Z rubryką „razem“ w tabelicy „ludność podług języka“ na stronnicy VI, zgadzać się powinna suma rubryk 14 do 21 na stronnicy II, ponieważ wykazany być ma język towarzyski tylko ludności obecnej krajowej.

Co się tyczy „ludności krajowej nieobecnej“ (stronnica III), z jej sumą ogólną (rubryka 28) zgadzać się powinna znowu suma rubryk 29 i 30, tudzież suma rubryk 31 do 44, a suma rubryk 37 do 44 powinna się zgadzać tak w ogóle jak i w szeregach z cyframi tyczącymi się krajowców nieobecnych na stronnicy VI.

Tablec „zwierzał użytkowych domowych i ich posiadaczy“ w przeglądzie miejscowym stronnica VI zestawia się z cyfr podanych w dolnej połowie drugiej stronnicy kart oznajmienia lub arkuszy spisowych. W jakim wieku koni, osłów i rogacizny zaczyna się używać do pracy lub stanowienia, o tem sporządzający przegląd miejscowy wywieść się ma z pewnością u przełożonego gminy lub u innej osoby dla wypełnienia rubryk uwagi zamieszczonej przy końcu stronnicy VI przeglądu miejscowego. Wykazy osób, należących do wojska czynnego, których dostarczy Władza wojskowa, wpisać trzeba w przeglądzie miejscowym na stronnicy II i III przy końcu w jednym wierszu; na stronicach IV i VI wciągnąć trzeba te osoby do odpowiednich rubryk i tytułów ludności cywilnej.

Szczególniejszej uwagi dołożyć trzeba do zestawienia dodatku do przeglądu miejscowego, podającego stosunki ludności według zawodu, zatrudnienia lub zarobku. Dodatek ten ułatwić ma obliczenie, ile jest osób bezpośrednio, to jest samodzielnie zatrudnianych w każdym zawodzie, tudzież ile osób pośrednio, to jest jako członkowie rodziny, albo jako należący do służby domowej, znajduje utrzymanie w każdej z głównych gałęzi zawodów, zatrudnień lub zarobków, w tytułach 1 do 28 tego przeglądu wyszczególnionych. Pod względem umieszczania osób w pojedynczych rubrykach i pod właściwymi tytułami trzymać się trzeba następujących wskazówek.

Rubryki głowy.

W rubryce „Samodzielni“ umieścić trzeba wszystkie osoby, oddające się pewnemu zawodowi lub z niego żyjące, których wciągnięcie do tej rubryki wyraźnie jest przepisane w objaśnieniach do każdego tytułu poniżej następujących.

Do rubryki „Zatrudniani w zawodzie“ wziąć trzeba wszystkich, w pewnym zawodzie stale lub przemijająco zatrudnionych, których zaliczenie do samodzielnych nie jest wyraźnie zalecone w objaśnieniach do każdego tytułu poniżej następujących.

Do rubryki „Członkowie rodziny“ należą żony, dzieci i wszystkie inne osoby w gospodarstwie domowym udział mające, ale tylko o tyle, o ile nie mają jakiegokolwiek czynnego udziału w zawodzie głowy rodziny. Jeżeli go mają, wciągnąć je trzeba do właściwej kolumny w rubryce „Zatrudniani w zawodzie“, albo, jeżeli trudnią się innym zarobkiem niż głowa rodziny, umieścić je pod tym tytułem, do którego podług swego zatrudnienia lub zarobku należą. Mianowicie zamieścić trzeba w rubryce „Członkowie rodziny“ wszystkich należących, którzy się w domu rodziców lub krewnych wychowują, jak i tych, którzy się stołują lub są na stałym u osób obcych a nie mają własnego zarobku.

Do rubryki „Służba domowa“ należą wszystkie osoby, które pozostają w służbie u innej osoby, ale nie do celów przemysłu, który jest zawodem owej osoby, lecz tylko jako służdy w ściślejszym znaczeniu, do pełnienia usług domowych wszelkiego rodzaju.

Do wypełnienia rubryki „Zarobek uboczny“, „samodzielnych“ i „zatrudnianych w zawodzie“, zużytkować trzeba zapiski kolumny rubryki III karty oznajmienia lub arkusza spisowego. Wszystkie osoby, co do których wykazany jest zarobek uboczny, wciągnąć trzeba jeszcze raz do jednej z dwóch kolumn „w rolnictwie“ albo „w przemyśle lub handlu“, ale mimo to nie trzeba ich opuścić w poprzedniej głównej rubryce ich zawodu „płci męskiej lub żeńskiej“.

Tytuły.

Pod względem wciągania ludności do pojedynczych tytułów 1 do 28 trzymać się należy wskazówek następujących:

Tytuł Nr. 1. „Duchowni.“ Należy tu duchowieństwo wszelkich wyznań: przełożeni duchowni świeccy i zakonnicy, wyżsi i niżsi, zakonnie, bractw i siostry zakonne, nowicjusze i nowicjuszkę także i tych zakonów, w których nie ślubuje się na całe życie, wszystkich obrządków katolickich, również obrządków grecko- i ormiańsko-orientalnych, wyżsi i niżsi duchowni ewangelicy i unitaryjsey, rabini izraelscy itd. Osoby tu wymienione wciągnąć trzeba do rubryki „Samodzielni“. Wszystkie inne osoby w tym zawodzie zatrudniane, o ile nie można ich uważać za robotników, wciągnąć trzeba do rubryki „Urzednicy“.

Tytuł Nr. 2. „Urzednicy czynni.“ Pod tym tytułem zebrać trzeba wszystkich rzeczywiście służyących urzędników dworskich, rządowych, funduszowych, tudzież urzędników reprezentacyi krajowych, powiatowych i gminnych. Tu należą także elwii, praktykanci, auskultanci, kandydaci, dyurniści itd. rzezononych kategorii. Wszystkie te osoby zapisuje się w rubryce „Samodzielni“. Urzędników będących na spoczynku, wciągnąć trzeba pod tytułem Nr. 23. Urzędników czynnych, elwów itd. pełniących służbę w rozmaitych gałęziach produkcji, np. w zarządzie dóbr państwa, w górnictwie, w mennicach, u rządowych kolei żelaznych, w przedsiębiorstwach przemysłowych rządowych itd. zebrać trzeba pod odpowiedniami tytułami Nr. 14, 16, 17, 18, 20, 24 lub 25 i umieścić w rubryce „Zatrudniani w zawodzie“.

Tytuł Nr. 3. „Wojskowi czynni.“ Tutaj, a mianowicie w rubryce „Samodzielni“ bierze się wszystkie te osoby, które władze wojskowe, jako wojskowych, znajdujących się w osadzie, spisały i przełożonemu guwiny ich wykaz udzieliły.

Tytuł Nr. 4. „Stan nauczycielski.“ Rubryka ta obejmować ma wszystkie osoby, do stanu nauczycielskiego należące a więc tak dyrektorów i profesorów wyższych zakładów naukowych i szkół średnich, dyrektorów i nauczycieli szkół początkowych, wszystkie osoby kierujące i nauczające obu płci w zakładach naukowych publicznych i prywatnych, licząc tu także szkoły muzyki, śpiewu, gymnastyki, szermierstwa i tańca, jak niemniej wszystkie te osoby, które utrzymują się z udzielania prywatnie nauki jakiegobądź przedmiotu. Także i te osoby umieścić trzeba w rubryce „Samodzielni“.

Tytuł Nr. 5. „Pisarze i redaktorowie.“ Tutaj zalicza się wszystkie te osoby, które w kartach oznajmienia i arkuszach spisowych podane zostały jako pisarze, literaci, redaktorowie naczelnii gazet, redaktorowie, dziennikarze, współpracownicy dzienników itd. Osoby trzech pierwszych kategorii wciągnąć trzeba do rubryki „Samodzielni“.

Tytuł Nr. 6. „Aktorzy.“ Do tego tytułu należą, i to jako „samodzielni“, aktorzy, śpiewacy, tancerze, tudzież wszelkie osoby, poświęcające się sztuce reprezentacyjnej.

Tytuł Nr. 7. „Malarze itd.“ Tutaj zebrać trzeba w rubryce „samodzielni“ osoby, trudniące się sztuką figuracyjną, mianowicie malarzy, rzeźbiarzy itp.

Tytuł Nr. 8. „Architekci itd.“ Tytuł ten obejmować ma w rubryce „Samodzielni“ wszystkie te osoby, którym należą się prawnie nazwy pod tym tytułem w dodatku do przeglądu miejscowego przytoczone.

Tytuł Nr. 9. „Adwokaci itd.“ Tutaj a mianowicie do rubryki „Samodzielni“ należą prócz adwokatów i notaryuszów także agenci publiczni i wojskowi. Urzędników koncepcyjnych i służbę kancelaryjną wciągnąć trzeba do rubryki „Zatrudnieni w zawodzie“.

Tytuł Nr. 10. „Stan lekarski wyższego rzędu.“ Tutaj zalicza się jako „Samodzielnymi“: doktorów całej sztuki lekarskiej, medycyny i chirurgii, specjalistów, jakoto okulistów, lekarzy uszu, dentystów itp., chirurgów, weterynarzy i aptekarzy.

Tytuł Nr. 11. „Stan lekarski niższego rzędu.“ Do tego tytułu a mianowicie do rubryki „Samodzielni“ należą akuszerki, konowali i podkownicy, tudzież właściciele i dyrektorowie zakładów prywatnych leczniczych i zdrowotnych, zakładów kąpielowych i wszelkich innych przedsiębiorstw pieczy zdrowia. Służba i dozory chorych w zakładach publicznych i prywatnych tego rodzaju i w ogóle wszystkie osoby, zajmujące się pielęgowaniem chorych, należą do rubryki „Zatrudnionych w zawodzie“. Natomiast osób leczonych lub pielęgowanych w zakładach leczniczych lub zdrowotnych nie trzeba zaliczać do tego tytułu, lecz wciągnąć je do tych działów, do których należały, zanim zamieszkały w takich zakładach.

Tytuł Nr. 12. „Słudzy czynni.“ Tutaj, mianowicie zaś w rubryce „Samodzielni“ zebrać trzeba sług (woźnych) i ich pomocników, w służbie rzeczywiście zostających u wszystkich tych władz i urzędów, których urzędnicy czynni wykazani być mają pod tytułem Nr. 2.

Tytuł Nr. 13. „Żandarmerya itd.“ Tytuł ten obejmować ma w rubryce „Samodzielni“ zorganizowane stráže wszelkiego rodzaju do pilnowania lub dozoru; a więc oprócz przytoczonych także jeszcze stráže sklepowe, więzienne, stráže pożarne przez gminy utrzymywane itp. Członków strażi pożarnych ochotniczych nie trzeba tu wciągnąć, lecz do tytułów, do których ich zawód należy.

Tytuł Nr. 14. „Gospodarstwo rolne i lasowe.“ Tutaj zebrać trzeba wszystkie osoby, żyjące z gospodarstwa rolnego i lasowego, tudzież z dochodów pobocznych w tych gospodarstwach, a więc żyjące z uprawy roli, wina, warzyw, z ogrodnictwa i sadownictwa, uprawy jak, hodowli bydła, leśnictwa, leśnictwa, myślistwa, rybołóstwa (prócz morskiego, należącego do tytułu Nr. 15) i z wszelkich innych użytków pobocznych w gospodarstwie wiejskiem. Osoby te dzielą się na dwie kategorie: „właściciele“, tudzież „dzierżawcy i koloni“ w ten sposób, że do pierwszej a mianowicie do rubryki „Samodzielni“ wciągnąć trzeba wszystkie osoby, mające posiadłość gruntową rolniczą lub leśniczą i gospodarujące same lub przez pełnomocników. Do drugiej kategorii i to także do rubryki „Samodzielni“ należą osoby, uprawiające ziemię, w jakikolwiek sposób dzierżawioną (za pieniądze lub za daninę w płodach), lub korzystające z użytków pobocznych rolniczych lub leśniczych na cudzym gruncie. W każdej z tych dwóch kategorii wciągnąć trzeba do odpowiednich rubryk wszystkie te osoby, które zatrudniane są w tym rodzaju zawodu jako urzędnicy lub robotnicy, które są członkowie rodziny i w ogóle nie mające osobnego zarobku, z tego gospodarstwa żyją, albo też stanowią służbę domową. Komorników wciągnąć trzeba do rubryki „Członkowie rodziny itd.“

Tytuł Nr. 15. „Rybołóstwo morskie.“ Do tego tytułu należą osoby, które utrzymują się z połowu ryb, jakoteż innych płodów morskich (gąbek, korałi itp.) na otwartem morzu albo na wybrzeżach. Z nich wziąć trzeba przedsiębiorców do rubryki „Samodzielni“.

Tytuł Nr. 16. „Górnictwo i hutnictwo.“ Pod tym tytułem zebrać trzeba osoby, zajmujące się wydobywaniem nie tylko metali, lecz także węgla, soli, grafitu, nafty itd., jakoteż wszystkie zatrudnione u należących do tego pieców, w szmelcowniach, hamerniach, walczeniach, rafineriach itd. razem z członkami rodziny i służbą. Do rubryki „Samodzielni“ wciąga się właściciele i przedsiębiorców do tego tytułu należących.

Tytuł Nr. 17. „Przemysł i rzemiosła.“ Pod tym tytułem zebrać trzeba wszystkie te osoby, które żyją z obrabiania i uszlachetniania materiałów surowych i płodów natury. Należą tu więc przedsiębiorstwa przemysłowe, fabryki, rzemiosła i reko-dzieła wszelkiego rodzaju, hurtowne i drobne, jakoteż te zatrudnienia, które podlegają wprawdzie podatkowi zarobkowemu, ale nie mają na celu wyrabiania przedmiotów handlu, ani sprzedaży towarów, jak gospody, traktynie, przytuliska, ecerulicy, usługawce publiczni, pośrednicy w interesach prywatnych, wystawy sposobem zarobkowym urządzane itd.

Tytuł Nr. 18. „Handel.“ Tutaj zapisać trzeba wszelkie te przedsiębiorstwa i gałęzie przemysłu, które ułatwiają obrót między produkcją a konsumcją płodów surowych lub towarów. Tu przeto należą: hurtownicy, kupecy wszelkiego rodzaju, kramarze, handlarze, sprzedawcy, obnoścy, tandeciarze, handlarze żywności itd., tudzież pośrednicy handlowi, jakoto pośrednicy w umowach, faktorzy, agenci handlowi itd.

Pod tytułami 17 i 18 w rubryce „Samodzielni“ zapisać trzeba wszystkich przedsiębiorców, właścicieli handlu i w ogóle wszystkich tych, którzy pracują na własny rachunek.

Tytuł Nr. 19. „Zakłady pieniężne i kredytowe, bankierowie.“ Tytuł ten obejmować ma tak urzędników i osoby zatrudniane w zakładach tego rodzaju, bankach i u spółek do obrotu pieniężnego, w kasach oszczędności, zakładach ubezpieczeń, jak niemniej wszystkich samodzielnych przedsiębiorców tego rodzaju i ich służbę pomocniczą. W rubryce „Samodzielni“ zliczyć tu trzeba tylko przedsiębiorców.

Tytuł Nr. 20. „Przewóz lądowy podróźnych i towarów.“ Tutaj należą osoby pracujące w administracyi i ruchu kolei żelaznych, w administracyi i ruchu poczty i telegrafów, woźnice, przewoźnicy, doróżkarze itd., tudzież służba pomocników we wszystkich tych zawodach.

Tytuł Nr. 21. „Przewóz wodny podróźnych i towarów.“ Tytuł ten obejmować ma wszystkich trudniących się przewozem wodą, a więc osoby pracujące w żegludzie parowej, żaglowej lub wiosłowej na morzu lub rzekach, w służbie okrętowej itp.

Pod tytułami 20 i 21 w rubryce „Samodzielni“ zestawić trzeba właścicieli, przedsiębiorców i w ogóle wszystkich tych, którzy trudnią się temi zawodami na własny rachunek.

Tytuł Nr. 22. „Właściciele domów i rent.“ Pod tym tytułem zebrać trzeba i to jako „Samodzielnych“, wszystkie te osoby, które w kartach oznajmienia lub arkuszach spisowych wymienione są jako właściciele domów i rent.

Tytuł Nr. 23. „Emeryci.“ Tu należą i to jako „Samodzielni“ urzędnicy nieczynni, strony i słudzy pobierający emeryturę, dar z łaski, prowizją, jakoteż wojskowi, będący na spoczynku. Zaliczają się tutaj także wdowy pobierające takie płace.

Tytuł Nr. 24. „Zakłady wychowawcze i naukowe.“ Pod tym tytułem zebrać trzeba wszystkie zakłady cywilne i wojskowe, w których wychowawcy nie tylko pobierają naukę, lecz są także żywieni (internaty, seminaria, zakłady wychowawcze, domy sierót itp.). Osoby, należące do takich zakładów cywilnych, pomieszczać należy odpowiednio w rubrykach głowy, to jest dyrektorów, kierowników i właścicieli w rubryce „Samodzielni“, nauczycieli i wszystkich dozorców wyłącznie dla zakładu przeznaczonych, w rubryce „Urzędnicy“, wychowawców w rubryce „Członkowie rodziny“. Toż samo tyczy się zakładów poprawczych dla zaniedbanych dzieci. Wychowawców zakładów wojskowych tego rodzaju wziąć trzeba z wykazów władzy wojskowej.

Tytuł Nr. 25. „Zakłady dobroczynne.“ Tu należą domy ubogich, domy podrzutek, zakłady ślepych i głuchoniemych, domy zaopatrzenia, domy kalek itd.

Osoby zebrać się mające pod tym tytułem pomieszczać trzeba w rubrykach odpowiednio, to jest dyrektorów, kierowników lub właścicieli takich zakładów w rubryce „Samodzielni“, urzędników i dozorców w rubryce „zatrudniani w tym zawodzie“, osoby zaś utrzymywane w tych zakładach, w rubryce „Członkowie rodziny itd.“ Należą wreszcie do tej rubryki wszystkie te osoby, które nie będąc w takich zakładach, żyją z beneficji, stałej jałmużny lub w ogóle z wsparcia od gminy; i te osoby wciąga się do rubryki „Członkowie rodziny“.

Tytuł Nr. 26. „Służący nie mieszkający u słuźbodawcy.“ Pod tym tytułem zebrać trzeba wszystkie osoby, należące do kategorii słuź domowych, które wprawdzie usługują za wynagrodzeniem innym osobom, ale nie mieszkają wspólnie ze słuźbodawcą, a więc słuźcych, mających własne mieszkanie, w szczególności także stróźów domu, tudzież tych, którzy pełnią za wynagrodzeniem usługi w cudzych gospodarstwach, jak np. praczki dochodzące, czyściciele sukni, pokoi, pałaców, noszących drzewo, wodę itp.

Wszystkie te osoby należą do kategorii „służby domowej“; mieszkający razem z nimi, jeżeli nie mają osobnego zarobku, do rubryki „Członkowie rodziny“. Podobnie osoby chwilowo bez słuźby będące, jakoteż słuźcych, znajdujących się w szpitalach itp., wciągnąć trzeba do rubryki „Służba domowa“ pod tytułem 26.

Tytuł Nr. 27. „Wyrobniicy mający zmienne zatrudnienie.“ Tu należą ci wyrobniicy, którzy zajmują się rozmaitemi zatrudnieniami, jakie się im nadarzą. Osoby te wciągnąć trzeba do rubryki „Robotnicy“ a ich krewnych, nie mających określonego zatrudnienia, do rubryki „Członkowie rodziny“.

Tytuł Nr. 28. „Osoby, których zarobek nieznan.“ Pod tym tytułem w rubryce „Samodzielni“ zliczyć trzeba te osoby dorosłe, co do których w karcie oznajmienia lub arkuszu spisowym nie można było podać stanowczo jaki jest ich zarobek a których nie można wciągnąć do rubryki „Członkowie rodziny itd.“ jako krewnych innych osób zarabiających.

X.

Przeгляд gminny i dodatek do niego różni się od wzoru VIII (Przeгляд miejscowy i Dodatek do wzoru VIII) tylko zmianami, których wymaga istota rzeczy.

XI.

Przeгляд powiatowy i dodatek do niego różni się od wzoru VIII (Przeгляд miejscowy i Dodatek do wzoru VIII) tylko zmianami, których wymaga istota rzeczy.